

Отримано: 27 травня 2026 р.

Прорецензовано: 10 червня 2026 р.

Прийнято до друку: 15 червня 2026 р.

Email: nataliagagina@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5403-9221>DOI: [http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30\(98\)-135-139](http://doi.org/10.25264/2519-2558-2026-30(98)-135-139)

Гагіна Н. В. Фразеологічні одиниці з соматичним, колоративним та зоонімним компонентами на позначення емоцій у англійській та українській мовах: семантичний та лінгвокультурологічний аспекти. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог: Вид-во НаУОА, 2026. Вип. 30(98). С. 135–139.

УДК: 81'373.7:[811.111+811.161.2]

Гагіна Наталія Вікторівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний університет «Чернігівська політехніка»

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ОДИНИЦІ З СОМАТИЧНИМ, КОЛОРАТИВНИМ ТА ЗООНІМНИМ КОМПОНЕНТАМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙ У АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: СЕМАНТИЧНИЙ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

У статті здійснено порівняльний аналіз англійських та українських фразеологічних одиниць із соматичним, колоративним та зоонімним компонентами, що об'єднують емоції радості та гніву, а також пов'язані з ними емоційні стани, для виявлення їх семантичних подібностей, культурно-специфічних особливостей та відмінностей. Фразеологізми є концентрованою формою культурного коду нації, що дозволяє створити лаконічні та яскраві образи для передачі емоційних станів. Першу групу становлять фразеологічні одиниці, що відносяться до семантичного ряду «радість, задоволення, щастя»; друга група включає фразеологізми на позначення «гніву, злості, роздратування». Вибір трьох компонентів у складі фразеологізмів дає можливість отримати більш широке та цілісне уявлення про емоційну мовну картину світу носіїв досліджуваних мов. Матеріал дослідження складає корпус англійських та українських фразеологізмів, відібраних із різних лексикографічних джерел.

Фразеологічні одиниці з соматичним і колоративним компонентами часто відтворюють фізіологічні прояви емоцій, що становлять спільну основу для метафоризації. Колоративні компоненти в складі фразеологізмів забезпечують додаткову експресивність та відображають культурні асоціації кольорів з емоціями. Зоонімні фразеологізми передають емоційний стан через поведінку або властивості тварин, демонструючи культурно специфічні образні моделі.

Порівняльний аналіз засвідчив, що англійська та українська фразеологія, поєднуючи універсальні когнітивні механізми метафоризації та національно-специфічні культурні особливості, пропонують великий спектр виразних засобів для передачі емоцій. Українські фразеологічні одиниці вирізняються більшою експресивністю та варіативністю компонентів, тоді як англійські фразеологізми характеризуються більшою усталеністю образів.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, соматичний компонент, колоративний компонент, зоонімний компонент, емоції, метафоризація.

Nataliia Gagina,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Chernihiv Polytechnic National University

PHRASEOLOGICAL UNITS WITH SOMATIC, COLOURATIVE AND ZOONYMIC COMPONENTS DENOTING EMOTIONS IN ENGLISH AND UKRAINIAN: SEMANTIC AND LINGUOCULTURAL ASPECTS

The article presents a comparative analysis of English and Ukrainian phraseological units with somatic, colourative, and zoonymic components, which represent the emotions of joy and anger, in order to reveal their semantic similarities, culturally specific peculiarities, and differences. The first group consists of phraseological units belonging to the semantic field of «joy, satisfaction, happiness»; the second group includes phraseological units denoting «anger, rage, irritation». The selection of these three components within phraseological units provides a broader and more comprehensive understanding of the emotional linguistic worldview of the speakers. The research material comprises a corpus of English and Ukrainian phraseological units selected from various lexicographical sources.

Phraseological units with somatic and colourative components often reflect the physiological manifestations of emotions, which form a common basis for metaphorization. Colourative components provide additional expressiveness and reflect cultural associations between colours and emotions. Zoonymic phraseological units convey emotional states through the behaviour or characteristics of animals, demonstrating culturally specific figurative models.

The comparative analysis reveals that both English and Ukrainian phraseology, combining universal cognitive mechanisms of metaphorization and culturally specific features, offer a wide range of expressive means for conveying emotions. Ukrainian phraseological units stand out for their greater expressiveness and variability of components, while English phraseological units are characterized by more established images.

Keywords: phraseological unit, somatic component, colourative component, zoonymic component, emotions, metaphorization.

Актуальність теми. Фразеологічна система будь-якої мови вирізняється образністю, експресивністю та метафоричністю, тісно пов'язана з традиціями, цінностями й побутом народу та репрезентує його національно-культурну самобутність. Зростання інтересу науковців до дослідження емотивної фразеології зумовлено посиленням ролі принципу антропоцентризму в сучасній лінгвістиці, а також розвитком таких суміжних із мовознавством наук, як емотіологія, лінгвокультурологія, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика, етнолінгвістика тощо. Необхідність контрастивного аналізу фразеологічних одиниць (далі – ФО) як засобів об'єктивації емоційних станів у різних мовах пов'язана з виявленням як універсальних для багатьох культур, так і своєрідних моделей образної мотивації, що сприяє глибшому розумінню національних мовних картин світу. Крім того, в умовах сучасних глобалізаційних процесів такого роду дослідження набувають важливого значення, особливо в контексті міжкультурної комунікації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню фразеологізмів на позначення позитивних і негативних емоцій присвячено праці А. Дюської, О. Зубач, Д. Ігнатенко, Е. Коляди, Д. Маркової, Л. Миронової, Л. Орехової, М. Охріменко,

М. Пасюківської, В. Станкевич-Іванової, О. Трофімової, М. Фабіан, О. Часнкової, Т. Шевченко та ін. Науковці визначають лексико-семантичні групи ФО, їх структурні, функціональні та стилістичні особливості в різних мовних системах; аналізують синонімічні зв'язки, інтенсивність експресивного забарвлення тощо. Так, у науковій праці Л. Орехової та О. Часнкової зіставний аналіз фразеологічних одиниць, що репрезентують емоційний концепт «гнів» в українській, турецькій та англійській мовах, дозволив виокремити сім семантичних груп з певною градацією емоційних станів (Орехова, Часнкова, 2024).

Дослідження О. Трофімової було спрямовано на виявлення спільних і відмінних рис у структурі та семантиці англійських і українських ФО, які передають негативну емоційну дію, що уможливило встановити наступні подібні підгрупи: фізична дія, вербальна дія, зорова дія, ментальна дія та поведінка. З'ясовано, що спільним для обох мов є наявність сем інтенсивності, початку та тривалості негативної емоційної дії. Водночас українській мові додатково властиві специфічні ознаки раптовості, усвідомленості вияву та зниження ступеня інтенсивності негативної емоції, що свідчить про ширший семантичний спектр ФО на позначення негативних емоцій порівняно з англійською мовою (Трофімова, 2010).

Аналіз семантичних особливостей ФО, що об'єктивують позитивний емоційний стан у чотирьох зіставлюваних мовах, у дослідженні Д. Ігнатенко мав на меті встановити й описати універсальні та специфічні метафоричні моделі. Універсальними визначено наступні: «надзвичайно щаслива, радісна людина – тварина / птах», «сильна радість / захоплення – повітря / небо / верх». Разом з тим у кожній мові в складі фразеологічних одиниць виявлено культурно зумовлені компоненти (Ігнатенко, 2017). Отже, дослідження, спрямовані на виявлення спільних та національно-специфічних ознак, що репрезентують фразеологічну картину світу, залишаються актуальними.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу англійських та українських фразеологічних одиниць із соматичним, колоративним і зоонімним компонентами, що позначають емоційні стани людини радості та гніву, для виявлення їх семантичних подібностей і відмінностей у відповідних національних лінгвокультурах.

Виклад основного матеріалу. Фразеологізми є самобутніми вербалізаторами емоційно-психологічних станів людини, оскільки висвітлюють етнічну природу й особливості мовомислення крізь призму почуттєвої сфери людини (Бойко, 2025: 129). Стійкі образні вислови, що укорінилися в системі мови як концентрована форма культурного коду народу, використовуються для створення лаконічного та яскравого образу, передачі стислої виразної думки та вираження емоційного стану.

Відчуття людини безпосередньо пов'язані з частинами тіла, яке є найбільш доступним об'єктом для спостереження, тому соматичну фразеологію вважають однією із найдавніших. Іншим об'єктом спостереження для людей здавна були тварини. Здатність осмислювати людські якості та емоційні прояви через відповідні характеристики та поведінку тварин є важливою як у когнітивному, так і в культурологічному аспектах. Значну роль у формуванні зооморфних ідіоматичних виразів та метафор відіграють національно-культурні уявлення та ставлення певного народу до конкретної тварини, а порівняльні образи передають виразне символічне навантаження, відображаючи суспільні уявлення про прийнятне й неприйнятне, норму й девіацію (Saralamba, 2021). Кольори також є зручним метафоричним засобом для вираження емоцій і почуттів людини.

Проаналізовані в цій праці ФО, що містять у своєму складі компоненти назв частин тіла, кольору й тварини, репрезентують найсильніші емоції людини – радість і гнів, а також пов'язані з ними емоційні стани. Першу групу становлять ФО, що відносяться до семантичного ряду «радість, задоволення, щастя»; другу – фразеологізми на позначення «гніву, злості, роздратування». Матеріал дослідження складає корпус англійських та українських фразеологізмів, відібраних з лексикографічних джерел. Три різні компоненти в складі фразеологізмів були обрані для отримання ширшого й ціліснішого уявлення про емоційну мовну картину світу носіїв досліджуваних мов. Крім того, зазначені компоненти-маркери, які слугують смисловими центрами у ФО, мають широкую репрезентованість в обох мовах.

Емоційний стан радості, задоволення та щастя в англійській та українській мовах передають такі ФО з соматичним компонентом, як *grin from ear to ear* – посміхатися на весь рот, посміхатися від вуха до вуха (АУФС, 2005: 442); *one's heart leaps* (MWD) та українські аналоги, де серце є центром почуттів, [аж] душа (серце) радіє (СФУМ, 2003: 225); душа (серце) співає (тішиться) (СФУМ, 2003: 228); заграло серце (СФУМ, 2003: 639). Звертаємо увагу, що в українських фразеологізмах лексичні одиниці «душа» і «серце» іноді функціонують як взаємозамінні маркери. Це пояснюється тим, що в українській філософській думці, що ґрунтується на національних культурних традиціях, серце осмислюється як духовний центр людського буття, де народжуються найсвітліші почуття, що наповнюють життя радістю й натхненням, і є невід'ємною складовою щастя (Трусей, 2022).

Одним із найширших фізичних виявів радості є сміх. Англійські фразеологізми *laugh your head off* (CamD); *laugh fit to kill oneself* (АУФС, 2005: 588) передають гіперболізований образ нестримного сміху, реготу, настільки сильного, що створюється враження, ніби голова може «відпасти» або людина може померти від сміху. Українські відповідники *вмирати зо сміху* (СФУМ, 2003: 119); *луснути від (зі) сміху* (СФУМ, 2003: 356) характеризуються подібною інтенсивністю вираження емоції. Вираз *belly laugh* (MWD) співвідноситься з українськими аналогами, що використовують ту саму соматичну локалізацію, наприклад: [аж] вхопитися / братися за живіт (за боки, в боки) (СФУМ, 2003: 144); боки зривати (СФУМ, 2003: 272); рвати боки (животу) (СФУМ, 2003: 594); рвати / порвати кишки [зо (від) сміху (від реготу)] (СФУМ, 2003: 595); [аж] за боки хапатися / схопитися [від (з) реготу] (СФУМ, 2003: 740). Водночас українські ФО вирізняються більшою експресивністю та виразним акцентом на гіперболізованій фізичній реакції.

Спільну локалізацію «очі» й образ «світло» мають ФО *eyes light up* (MWD) та *очі засвітили* (заіскрили, засвітилися; очі [так і] світаються) (СФУМ, 2003: 477-478); [аж] іскорки в очах замиготіли (СФУМ, 2003: 276). Подібну семантику позитивного емоційного стану, вираженого через зовнішній вигляд людини, має англійський фразеологізм *one's face lights up* (MWD), де образна локалізація поширюється на все обличчя. Отже, в обох мовах існують численні ФО з соматичним компонентом на позначення емоції радості, які збігаються як за семантикою, так і за образною основою.

Радість, веселість та задоволення в англійській фразеології асоціюється з рожевим та червоним кольорами, наприклад, *paint the town red* (CamD), що означає гучно веселитися (АУФС, 2005: 746); *tickled pink* (CamD) – бути дуже задоволеним. Колоронім «рожевий» виступає маркером фізіологічної реакції почервоніння обличчя від сміху. В українській мові немає повних фразеологічних відповідників з подібним колірним компонентом.

Еквівалентними ФО, що ґрунтуються на спільному символі щастя, є *bluebird of happiness* – синій птах; синя птиця щастя (СФУМ, 2003:582). Фразеологізм *look at/see something through rose-coloured/rose-tinted glasses* (CamD) також має повний український відповідник *дивитися крізь рожеві окуляри / бачити все в рожевому світлі* (СФУМ, 2003: 198), що передає ідеалізоване сприйняття дійсності, почуття оптимізму, радості й щастя, проте часто з іронічним забарвленням. Загалом англійська й українська фразеологія з колоритами відображає поєднання універсальних та національно-специфічних елементів у мовній картині світу.

Аналізуючи ФО із компонентом зоонімом, зазначаємо, що повними еквівалентами з тотожними образами є *(as) cheerful as a lark / (as) gay as a lark* – веселий, як (весняний) жайворонок (АУФС, 2005: 211). Аналогом фразеологізму *like the cat that got the cream (like the cat that ate the canary)* (CamD) можна вважати ФО як *кішка, що з'їла сало* (АУФС, 2005: 611). Незважаючи на відмінності в культурних деталях (вершки/сало), зоонім «*kim/кішка*» та семантика задоволення від їжі збігаються.

Специфічними для англійської культури є ідіоми *like a dog with two tails* (CamD) та *(as) happy as a clam at high tide* (АУФС, 2005: 451). Попри належність до спільного семантичного поля «щастя», ці фразеологізми репрезентують різні поведінкові моделі. Якщо образ собаки з двома хвостами втілює нестримну «подвійну» радість, де додатковий хвіст є гіперболізованим зовнішнім виявом сильної емоції, то образ щасливого молюска під час припливу репрезентує ідею щастя та внутрішнього спокою, що ґрунтуються на відчутті безпеки.

Отже, проведений аналіз засвідчує, що в англійській та українській мовах позитивні емоції радості та щастя частіше виражаються через фразеологізми із соматичним компонентом зі спільною семантикою та образною локалізацією, однак українським фразеологізмам притаманна більша експресивність. Колоративні та зооморфні образи часто мають культурно специфічний характер.

Подальший розгляд передбачає порівняння мовних та культурних особливостей ФО, що виражають гнів, злість та роздратування. В англійських ідіомах, що мають українські фразеологічні еквіваленти або аналоги на позначення гніву, злості та роздратування, використовуються однакові соматичні компоненти: рот, зуб(и), кров, наприклад, *foam at the mouth* (АУФС, 2005: 344) – з піною в роті (біля рота, на губах) (СФУМ, 2003: 515); *somebody's blood is up* (CamD); *blood boils* – кров кипить (АУФС, 2005: 146); *gnash / grind / grit one's (the) teeth* – скреготати зубами (АУФС, 2005: 409) *file one's teeth (for або against)* – точити зуби (на когось, щось, проти когось, чогось) (АУФС, 2005: 331); *gossip* – говорити зуби (СФУМ, 2003: 164) або *мати (великий) зуб (зуба)* (на кого або проти кого) (СФУМ, 2003: 373).

Звертаємо увагу, що синонімічний ряд українських фразеологізмів для вираження гніву, злості та сильного роздратування вирізняється більшою варіативністю соматичних компонентів (очі, душа / дух, серце, обличчя) порівняно з англійською мовою, а саме, *очі метаять іскри* (СФУМ, 2003: 476); *очі горять (палають)* (СФУМ, 2003: 476) про дуже сердитий, гнівний погляд; *[аж] кров кинулася до обличчя (в обличчя, в лице)* (СФУМ, 2003: 314); *наливатися / налитися кров'ю* (СФУМ, 2003: 422); *важким (недобрим) духом дихати; вогнем (полум'ям, пеклом) дихати* (СФУМ, 2003: 200); *кипить (закипає) душа (серце)* (СФУМ, 2003: 228); *серце бере / взяло на кого* (СФУМ, 2003: 640); *бісова (проклята) душа* (СФУМ, 2003: 225).

Варто також зазначити полісемію українських фразеологізмів, що можуть описувати різні емоційні стани або їх відтінки. Так фразеологізм *[аж] іскри з очей сиплються (летять, скачуть) / посипались (полетіли, поскакали)* вживається як для вираження гніву, обурення, злості, так і на позначення відчуття запаморочення від гострого фізичного болю або напливу сильних непередбачених почуттів (СФУМ, 2003: 276); *очі горять (палають)* може означати не тільки гнів, а й радість або збудження (СФУМ, 2003: 476); *виприщити (вивалити, вирячити, вилупити) очі (баньки)* окрім гніву передає також здивування (СФУМ, 2003: 90); *кров кипить (закипає, вирує) у жилах (у скронях)* означає стан сильного збентеження, гніву, обурення (СФУМ, 2003: 315); *кипить (закипає, скипає) душа (серце)* виражає гнів, обурення, нервово збудження або хвилювання (СФУМ, 2003: 228); *розпикати / розпекти душу (серце)* вказує на гнів, душевний біль, страждання тощо (СФУМ, 2003: 613).

Фразеологізм *bite / snap one's head / nose off* означає різко сердито відповісти або накинутись на когось з лайкою (АУФС, 2005: 137), тобто позначає різку, гнівну, агресивну вербальну реакцію. Функціональним аналогом в українській мові вважаємо *мало не з'їсти когось* (СФУМ, 2003: 266), який передає схожу емоційно насичену реакцію. Для вираження словесної агресії в англійській мові також використовується ідіома *jump down one's throat*, що означає різко перебивати запереченнями, нападати словесно (АУФС, 2005: 562). Український фразеологізм *затуляти (закривати, затикати) рот (рота, уста, пельку)* комусь (СФУМ, 2003: 253) має подібну локалізацію, але не завжди може бути функціональним аналогом, оскільки позначає не активну словесну агресію, а радше примус замовчати.

Сильний гнів, погрозу, бажання завдати фізичної шкоди, покарати когось, здебільшого в переносному значенні, передає фразеологізм *pull / tear (one) limb from limb* – розірвати на шматки (когось) (АУФС, 2005: 779). В українській мові подібну семантику мають ФО *відірвати голову* (СФУМ, 2003: 101); *видерти (повидирати, видряпати) / видирати (видряпувати) очі* (СФУМ, 2003: 68); *нам'яти (наскубти)/наминати (скубти) чуб (чуба)* (СФУМ, 2003: 423); *здирати (знімати, здіймати, лупити) шкуру* (СФУМ, 2003: 262), які ґрунтуються на гіперболізованих образах фізичного покарання.

Отже, як в українській, так і англійській мовах фразеологічний ряд із соматичним компонентом на позначення емоції гніву є доволі широким. І хоча культурні акценти можуть відрізнятися, в обох мовах використовуються яскраві метафоричні образи для вираження гніву, чи пов'язаних з ним реакцій.

Порівняльна характеристика англійських та українських фразеологізмів із колоративним компонентом засвідчує, що гнів та злість традиційно асоціюються із червоним кольором, що пов'язано з фізіологічною реакцією організму, коли в стані емоційного напруження через приплив крові шкіра червоніє. В обох мовах функціонують фразеологізми з колоративом «червоний» на позначення гніву, люті, зокрема *see red* (скипіти; бути засліпленим лютістю); (АУФС, 2005: 843); *red (black / blue) in the face* – червоний (багровий) від гніву (АУФС, 2005: 140). Фразеологічні еквіваленти *(as) red as a lobster* – червоний, як рак та *(as) red as a turkey-cock* – червоний, як індик (АУФС, 2005: 813; СФУМ, 2003: 47) можуть позначати в обох мовах не тільки гнів, а й інші емоційні стани, що супроводжуються почервонінням обличчя, наприклад сором. Ідіома *be like a red rag to a bull*; *act as (або like) a red rag acts upon a bull* (АУФС, 2005: 17) як і український еквівалент *як червона ганчірка для бика* містять образне підґрунтя, пов'язане з іспанською коридою.

Окрім червоного, у складі англійських фразеологізмів на позначення гніву використовуються й інші колоративні компоненти, зокрема в ідіомах *cry / scream / shout blue murder* (CamD); *black (blue, red) in the face* (АУФС, 2005: 140); *to have a pink / blue fit* (TFD); *turn purple with rage* (АУФС, 2005: 971). В українській мові також існують різні колірні моделі: *пожовтіти (почорніти, позеленіти) від злості* (СГ); *такий злий, аж в роті чорно* (Номіс, 1993: 161). Така варіативність колоронімів створює яскравий образ фізіологічної реакції та посилює експресивність виразу.

Резюмуючи, можна зауважити, що ФО з колірним компонентом на позначення емоції гніву в досліджуваних мовах демонструють семантичну спільність, зумовлену універсальністю фізіологічних реакцій і подібними когнітивними механізмами метафоризації. Домінантним у репрезентації гніву в обох мовах є червоний колір, водночас використовуються й інші колоративні компоненти для передачі різних відтінків емоційного стану.

Зіставний аналіз англійських та українських ФО із зоонімним компонентом, що репрезентують емоцію гніву, стан злості та роздратування, дозволяє простежити специфіку образної мотивації та характер міжмовної відповідності. Так англійський фразеологізм *(as) mad as a hornet* (АУФС, 2005: 634) має частковий фразеологічний еквівалент в українській мові – *злий як зінське щеня*, де щеня є дрібною, але дуже агресивною твариною, символом злості в українській культурі (Номіс, 1993: 161). Зазначені фразеологізми мають схожу образну мотивацію, що ґрунтується на уявленні про дуже малу за розмірами, але вкрай агресивну істоту. Іншими прикладами функціональних аналогів в українській мові з різними відтінками інтенсивності емоції є *[як (мов, наче, начеб і т. ін.)] гедзь напав (укусив)* (СФУМ, 2003: 175); *[якась] муха вкусила* (СФУМ, 2003: 412).

Фразеологізми *(as) cross as a bear (with a sore head)* та *злий, як собака* (АУФС, 2005: 247) також належать до аналогів, що репрезентують зооморфну модель концепту «злість», однак побудовані на різних образах. Анімалістичний компонент (ведмідь і собака) символізує небезпеку, готовність до нападу, тому ці фразеологізми є зрозумілим способом метафоризації роздратування, злості чи гніву. Відмінність полягає в тому, що ідіома *(as) cross as a bear with a sore head* вживається для вираження злості та дратівливості як ситуативної й тимчасової поведінки, тоді як ФО *злий, як собака* може характеризувати як гостру поведінкову реакцію на щось, так і сталу характеристику людини, і є, на нашу думку, більш експресивною. Хоча розглянуті фразеологізми відрізняються метафоричною основою і не є еквівалентами, вони можуть функціонувати як контекстуальні синоніми, при цьому відображаючи культурно-специфічні риси національної мовної картини світу.

Компаративне дослідження англійських та українських ФО на позначення гніву із соматичним, колоративним і зоонімним компонентами демонструє, що в обох мовах ця емоція концептуалізується здебільшого через тілесні та фізіологічні реакції, такі як кипіння крові, зміна кольору обличчя, скрегіт зубів, піна біля роти, які є універсальними для людей і, отже, становлять спільну основу для метафоризації. Колоративна образність із домінуванням червоного кольору також ґрунтується на фізіологічних реакціях організму. Фразеологізми із зоонімами репрезентують гнів, злість та роздратування через образи агресивних і небезпечних тварин.

Висновки. Отже, проведений порівняльний аналіз фразеологізмів із соматичним, колоративним і зоонімним компонентами в англійській та українській мовах засвідчує, що емоції радості та гніву, а також пов'язані з ними емоційні стани задоволення, щастя, злості й роздратування концептуалізуються через універсальні фізіологічні реакції й яскраві образи, що є зрозумілими для носіїв обох мов. Колоративна образність також передає фізіологічні зміни як реакції на емоції й часто збігається в досліджуваних мовах, хоча деякі моделі є культурно специфічними. Зоонімні фразеологізми демонструють більш національно-культурні образні моделі. Водночас українські ФО на позначення як позитивних, так і негативних емоцій, вирізняються більшою експресивністю, ширшим спектром соматичної лексики, тоді як англійські характеризуються усталеністю образів. Загалом англійській та українській фразеології притаманне поєднання універсальних і національно-культурних особливостей, що відображають мовну картину світу. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на порівняння метафоричної образності емотивної фразеології в різних лінгвокультурах.

Література:

1. Англо-український фразеологічний словник (АУФС) / уклад. К. Т. Баранцев. 2-ге вид., випр. К. : Т-во «Знання», КОО, 2005. 1056 с.
2. Бойко Н. Емотивно-оцінний потенціал українських паралінгвальних фразеологізмів: узуальні й індивідуальні вияви. *Українське мовознавство*. № 1(55). 2025. С. 129-152.
3. Ігнатенко Д. Є. Інтенсивність вияву позитивних емоцій у фразеологізмах англійської, німецької, російської та української мов. *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*. 2017. Вип. 33-34. С. 35-48.
4. Номіс М. Українські приказки, прислів'я і таке інше / упор., приміт. та вступна ст. М. М. Пазяка. Київ : Либідь, 1993. 768 с.
5. Орехова Л. І., Чаєнкова О. К. Лексико-семантичні особливості концепту страх (на матеріалі англійської, турецької та української мов). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія Філологія. Журналістика*. Том 35 (74) № 3 2024. Частина 1. С. 135-140.
6. Словник Горох (СГ). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://goroh.pp.ua>.
7. Словник фразеологізмів української мови (СФУМ) / уклад. В. М. Білоноженко та ін.; відп. ред. В. О. Винник. Київ : Наукова думка, 2003. 787 с.
8. Трофімова О. В. Фразеологічні одиниці на позначення негативної емоційної дії в англійській і українській мовах. *Філологічні трактати*. 2010. Т. 2. № 1. С. 88-95.
9. Трусей Л. Г. Кордоцентризм як проявлення духовності в українській філософській думці. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика : збірник наукових праць* / гол. редактор Г. П. Шевченко. Вип. 1 (103). Київ: вид-во СЧУ ім. В. Даля, 2022. С. 255-265.
10. Cambridge dictionary (CamD). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dictionary.cambridge.org/>.
11. Merriam-Webster Dictionary (MWD). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.merriam-webster.com/dictionary>.
12. Saralamba C. A Comparison of HUMANS ARE ANIMALS Conceptual Metaphor between English and Thai. *Language and Linguistics*. № 39(1). 2021. С. 128-150.
13. The Free Dictionary (TFD). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.thefreedictionary.com>.

References:

1. Barantsev, K. T. (2005). *Anhlo-ukrainskyi frazeolohichnyi slovnyk [English-Ukrainian phraseological dictionary]* (2nd ed., revised). Kyiv : Znannya Publishing.

2. Boyko, N. (2025). Emotyvno-otsynnyi potentsial ukrainskykh paralinhalnykh frazeolohizmiv: uzualni y indyvidualni vyiavy [Emotive-evaluative potential of Ukrainian paralingual phraseological units: Usage and individual manifestations]. *Ukrainian Linguistics*, 1(55), 129-152.
3. Ihnatenko, D. Ye. (2017). Intensyvni vyjavu pozytyvnykh emotsii u frazeolohizmakh anhliiskoi, nimetskoi, rosiiskoi ta ukrainskoi mov [Intensity of positive emotion expression in the phraseological units of English, German, Russian, and Ukrainian]. *Typology of linguistic meanings in diachronic and contrastive aspects*, 33-34, 35-48.
4. Nomys, M. (1993). *Ukrainski prykazky, pryslivia i take inshe* [Ukrainian proverbs, sayings, and more] (ed., notes, & introduction by M. M. Pazyak). Kyiv : Lybid.
5. Orekhova, L. I., Chayenkova, O. K. (2024). Leksyko-semantychni osoblyvosti kontseptu strakh (na materialy anhliiskoi, turetskoi ta ukrainskoi mov) [Lexical-semantic features of the concept «fear» (on the material of English, Turkish, and Ukrainian)]. *Scientific Notes of the Tavria National V. I. Vernadsky University. Philology Series. Journalism*, 35 (74) (3), 135-140.
6. Goroh Dictionary. (n.d.). Retrieved from <https://goroh.pp.ua>.
7. Bilonozenko, V. M., et al. (2003). *Slovnyk frazeolohizmiv ukrainskoi movy* [Dictionary of Ukrainian phraseology]. (ed. V. O. Vynnyk). Naukova Dumka.
8. Trofimova, O. V. (2010). Frazeolohichni odynytsi na poznachennia nehatyvnoi emotsiinoi dii v anhliiskii i ukrainskii movakh [Phraseological units as nomination of negative emotions in the English and Ukrainian discourses]. *Philological Treatises*, 2 (1), 88-95.
9. Trusey, L. H. (2022). Kordotsentryzm yak proiavlennia dukhovnosti v ukrainskii filosofskii dumtsi [Cordocentrism as a manifestation of spirituality in Ukrainian philosophical thought]. *Spirituality of the Personality: Methodology, Theory, and Practice: A collection of scientific papers*, 1, 255-265. V. Dahl EUNU.
10. Cambridge dictionary. (n.d.). Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/>.
11. Merriam-Webster Dictionary. (n.d.). Retrieved from <https://www.merriam-webster.com/dictionary>.
12. Saralamba, C. (2021). A Comparison of HUMANS ARE ANIMALS Conceptual Metaphor between English and Thai. *Language and Linguistics*, 39 (1), 128-150.
13. The Free Dictionary. (n.d.). Retrieved from <https://www.thefreedictionary.com>.